

KRITIKAT

Drogredenen
ontmaskeren
en filosoferen
over nepnieuws

COLOFON

Kritikat is een initiatief van onderzoekskern ExploRatio van Odisee i.s.m. Mediawijs en dienst OBIB van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Concept:

Eef Cornelissen van Odisee en Jelle De Schrijver van Odisee en UA
Sanne Hermans en Yana Baetens van Mediawijs

Verhalen:

Sprookjesschrijfster en psychotherapeute Isabelle Desegher

Vormgeving:

Atelier Per Twee

Voor meer info:

www.kritikat.be

www.mediawijs.be/kritikat

D/2021/13815/4

OP AVONTUUR MET KRITIKAT

Waar komt mijn
mening vandaan?

Denken we met
ons gevoel of
ons verstand?

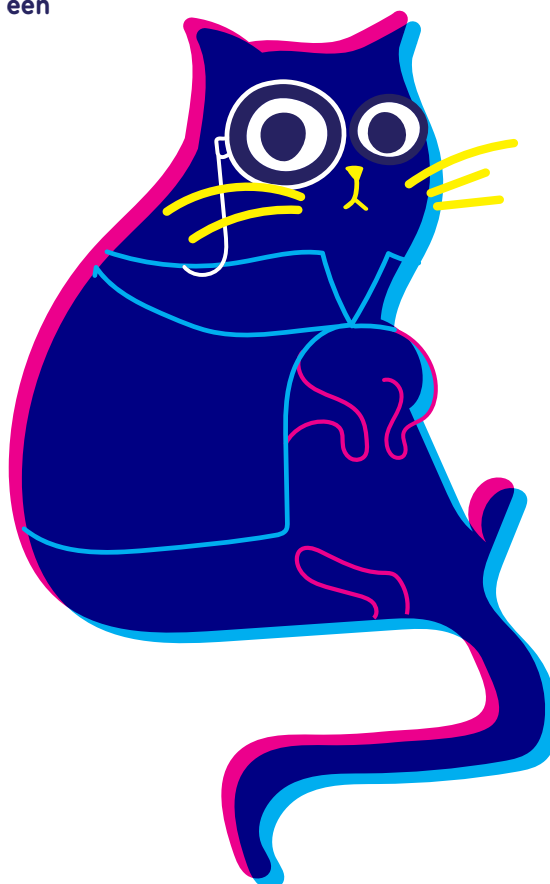
Wanneer is
iets waar?

Wie bepaalt
wat de
waarheid is?

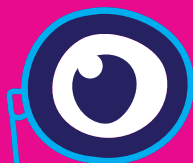
Kinderen groeien op in een wereld met een steeds snellere digitale informatiestroom en zijn letterlijk één klik verwijderd van een overdosis aan informatie over alle mogelijke onderwerpen. Het is onmogelijk om hen af te schermen voor nepnieuws, maar we kunnen kinderen wel kritisch leren omgaan met de informatie die op hen afkomt.

In deze gids gaan we op stap met Kritikát om kritisch denken over media bij kinderen uit de derde graad van het basisonderwijs te stimuleren.

De gids bestaat uit vier verhalen en een spannende reeks denkoefeningen.

INHOUD

Kritikat?!	5
Filosoferen met kinderen	6
Filosoferen, hoe doe je dat?	7
Verhalen, vragen en denkoefeningen	10
Het uur van de waarheid	11
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
Gedachte- experiment : 'pil van de waarheid'	
De vertelketting	
De oefening van Kant	
Wis en waarachtig	16
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
Feit of mening	
De journalist	
Goed, slecht en interessant	
Toverbal	24
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
Denkfouten vissen	
Langs twee kanten	
Onder de streep	
Neppe Nelly	32
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
4 tafelen spel : echt of niet?	
Betrouwbare bron	
Krantenkoppen	
Meer info	39

KRITIKAT?!

De Kritikat is een filosofische detective die als rolmodel de kinderen helpt om feit en fictie van elkaar te onderscheiden. Aan de hand van filosofische verhalen en denkoefeningen leren kinderen wat nepnieuws is en hoe je drogredenen kan herkennen en ontmaskeren.

Deze gids bevat een korte handleiding waarin uitgelegd wordt wat filosoferen met kinderen is en hoe je als leerkracht een gesprek met kinderen kan begeleiden.

Daarna volgen 4 spannende verhalen waarin de Kritikat op avontuur gaat. Deze verhalen zijn ontworpen voor de derde graad van het lager onderwijs en zijn bedoeld als aanzet om te filosoferen over onze omgang met media en informatie. Samen met de Kritikat worden de kinderen uitgedaagd om kritisch na te denken over berichtgeving en nepnieuws. De thema's waarheid, leugen en drogredenen spelen een centrale rol. Na elk verhaal volgen voorbeeldvragen om samen te filosoferen en oefeningen die kinderen op een speelse manier leren om hun kritische denkvaardigheden te verfijnen.

FILOSOFEREN MET KINDEREN

WAT IS FILOSOFEREN MET KINDEREN?

*'We zijn begonnen met 1 vraag en op het einde hadden we 100 vragen!
Het was heel fijn maar mijn hoofd ontploft een beetje'* (Sarah, 11 jaar)

Filosoferen met kinderen is een denk- en gespreksactiviteit waarin kinderen leren om kritisch na te denken over thema's zoals waarheid, geluk, samenleven of identiteit.

Tijdens deze activiteit wordt de volwassene een gespreksleider. De gespreksleider geeft zelf geen antwoorden, maar stelt vragen die kinderen uitdagen om kritisch en zelfstandig na te denken. Deze vragen stimuleren de kinderen om verschillende standpunten te verkennen. De nadruk ligt niet op het vinden van dat ene juiste antwoord, maar op het samen onderzoeken van het thema.

WAAROM FILOSOFEREN MET KINDEREN?

'Ik was verrast om te merken welke misconcepten er in mijn klas leven over klimaatverandering. Ik zal extra aandacht besteden aan dit onderwerp.' (leerkracht 6de leerjaar)

Door samen te filosoferen help je kinderen om kritisch en zelfstandig te bouwen aan een eigen wereldbeeld. De denkbeelden en misconcepten van de kinderen worden blootgelegd en samen onderzocht. Er worden ook een aantal vaardigheden ontwikkeld die op verschillende domeinen in ons dagelijkse leven een belangrijke rol spelen.

KRITISCHE DENKVAARDIGHEDEN

- gedachten helder verwoorden
- hypothesen opstellen
- relevante voorbeelden geven
- inzicht in oorzaak-gevolgrelaties
- verbanden leggen en herkennen
- vooronderstellingen herkennen en bevragen
- alternatieven verkennen
- drogredenen herkennen en bevragen
- argumenten opbouwen
- onderscheid maken tussen een feit en een mening
- onderscheid maken tussen een mening en de persoon die deze mening uit

SOCIALE VAARDIGHEDEN

Leerlingen leren ook om moeilijke kwesties in groep te bespreken en te analyseren op een constructieve manier: ze leren naar elkaar luisteren en om de beurt te praten waarbij de nadruk op het onderwerp ligt en niet op de persoon die een idee heeft geuit. Er wordt 'met elkaar' gepraat in plaats van 'tegen elkaar'.

Ieder kind krijgt de kans om standpunten in te nemen en argumenten te formuleren, maar ook om die standpunten te herzien als de argumenten van de anderen overtuigender blijken te zijn.

De meeste kinderen vinden dit leuk. Naast inzicht in je eigen denkprocessen ontdek je wat en hoe je vrienden echt over zichzelf, de ander en de wereld denken.

De ontdekking van een eigen gedachtenwereld en de vaststelling dat er naar hen geluisterd wordt, stimuleert ook het zelfwaardegevoel bij kinderen. Bovendien heeft filosoferen voor kinderen met speciale noden een positief effect. We merken regelmatig dat kinderen die last hebben van faalangst, openbloeien tijdens deze activiteit. De focus ligt op het samen onderzoeken van argumenten waarop onze meningen gebaseerd zijn, en niet op het 'juiste of foute' antwoord.

FILOSOFEREN, HOE DOE JE DAT?

TIPS!

- Filosoferen is diep nadenken: zorg voor rust en stilte in de ruimte.
- Filosoferen met een groep gebeurt best in een cirkel: iedereen moet elkaar kunnen horen en zien.
- Leg geen boekentassen of andere visuele prikkels in de praatcirkel, dit zorgt voor afleiding.
- Gebruik een filosofische hoed of een ander uiterlijk kenmerk (zoals een denkklaar) waardoor de leerlingen weten dat je gespreksleider bent i.p.v. leerkracht of opvoeder.

Een filosofisch gesprek is een kringgesprek waarin de leerkracht een prikkel introduceert aan de groep. De startprikkel kan bv. een film, een krantenartikel, een uitstap, kunstwerk of verhaal zijn. In deze gids starten we met de verhalen van Kritikát om de kinderen te prikkelen. Na het lezen van het verhaal is het goed om na te gaan of iedereen alles heeft begrepen.

STAP 1

Eerst begint de zoektocht naar de startvraag. Een startvraag is een **filosofische vraag** die open en algemeen van aard is en uitnodigt om samen na te denken.

Je hebt 3 mogelijkheden :

- Je kan zelf een vraag introduceren rond het thema van het verhaal en van daaruit het gesprek beginnen.
- Je kan aan de kinderen vragen welke vragen het verhaal oproept en deze op het bord noteren. Deze lijst noemen we een **discussieagenda**. Daarna kan je aan de hand van bv. een stemming een vraag kiezen om het gesprek te starten.
- Als de groep vertrouwd is met deze methode, kan je ook vragen of iemand een goede vraag heeft en meteen aan de slag gaan.

Filosofische vragen : enkele voorbeelden

Bepaalt mijn naam wie ik ben?

Kan je kiezen of je gelukkig bent?

Wanneer is de tijd begonnen?

Is stilte een geluid?

Wat is liefde?

Kunnen eekhoorns denken zoals mensen?

Kan je vriendschap sluiten met iemand die je niet leuk vindt?

Een discussieagenda is een reeks open vragen waarin het thema uit het verhaal bevestigd wordt. De vragen worden onder elkaar genoteerd. De groep kan één van de vragen kiezen om over te filosoferen. De vragen die niet behandeld werden tijdens het gesprek, kan je bewaren voor een volgende sessie.

Voorbeeld discussieagenda 'thema waarheid'

Als iedereen dezelfde leugen gelooft, is het dan waar?
Wie bepaalt wat waar is?
Is de waarheid hetzelfde voor iedereen?
Hoeveel waarheden bestaan er?
Is liegen eigen aan de mens?
Kunnen dieren liegen?
Is liegen leuk?
Waarom liegen mensen?
Kan een leugen eeuwig duren?
Kan je leven zonder leugens?
Waar komen leugens vandaan?
Kan iets slecht ook goed zijn?
Zijn kinderen eerlijker dan volwassenen?
Wie heeft de waarheid uitgevonden?

STAP 2

Tijdens een filosofisch gesprek wordt de startvraag onderzocht. De gespreksleider geeft zelf geen antwoorden maar stelt verdiepende vragen.

Tijdens het gesprek staan de gedachten van de kinderen centraal. Dit plaatst hen in een spannende positie: zij bepalen het inhoudelijk verloop. Elke kind mag zijn idee voorleggen, maar wordt wel uitgenodigd om argumenten te geven voor zijn standpunten. Deze argumenten worden dan samen onderzocht.

Vragen voor de gespreksleider :

Waarom denk je dat?
Kan je een voorbeeld geven?
Wie heeft een ander idee?
Kan je dat aantonen?
Wat is het verschil tussen de definitie van Arzu en Sander?
Is dat altijd zo?
Geldt jouw conclusie voor iedereen?
Wat kunnen we hieruit besluiten?

STAP 3

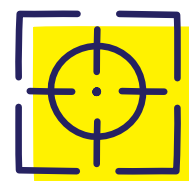
Een gesprek hoeft niet te lang te duren, zeker niet de eerste keer. Als je merkt dat de energie op is, is het goed om af te ronden.

Het is zinvol om af te sluiten met een korte nabeschuiving. Je kan het gesprek kort samenvatten en de belangrijkste inzichten nog even opfrissen. Je kan ook afsluiten met een vragenronde waarin de kinderen vragen opsommen die nog blijven liggen in hun hoofd, na het gesprek. Met deze vragen kan je een volgende sessie beginnen.

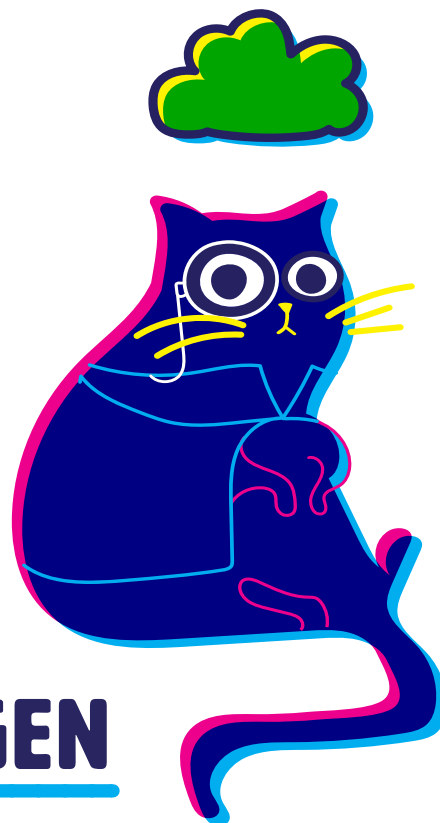
TEST JEZELF!

Verbeter je gespreksvaardigheden door achteraf even na te gaan welk type vragen je tijdens het gesprek gebruikte. Geef ze een score van 0 tot 3. 0 betekent afwezig, 3 betekent sterk aanwezig.

	Score
Je vraagt naar voorbeelden Kan je dat uitleggen, verduidelijken, aantonen, een voorbeeld geven?	
Je vraagt naar achterliggende argumenten Waarom denk je dat? Waar komt deze mening vandaan?	
Je vraagt naar verschillende perspectieven Wat denken de anderen? Heeft iemand een ander idee?	
Je vraagt naar alternatieven Zijn er nog andere standpunten mogelijk? Wat zou x hierover denken?	
Je streeft naar duidelijkheid Begrijpt iedereen wat x net zei? Kan iemand kort herhalen wat y gezegd heeft? Wie kan kort samenvatten wat we tot hiertoe bespraken?	
Je vraagt naar bronnen Waar komt deze informatie vandaan? Denk je dit of weet je dit?	
Je vraagt naar hypotheses Wat...als...? Stel...dat...,	
Je vraagt naar bewijs Is het altijd zo dat...? Geldt deze uitspraak overal?	

VERHALEN, VRAGEN EN DENKOEFFENINGEN

De 4 verhalen in deze bundel zijn ontworpen als aanzet om met kinderen te filosoferen over onze omgang met media en informatie. Het rolmodel in deze verhalen is de Kritikat die aanspoort om kritisch na te denken over mediaberichten en nepnieuws. De thema's 'waarheid' en 'leugen' spelen een centrale rol in de verhalen.

Na elk verhaal volgen voorbeeldvragen om al filosoferend aan de slag te gaan en enkele denkoefeningen die kinderen op een speelse manier leren om hun kritische vaardigheden te verfijnen. De oefeningen zijn ontworpen om leerlingen bewust en zorgvuldig te leren denken en leren hen ook om drogredenen te herkennen.

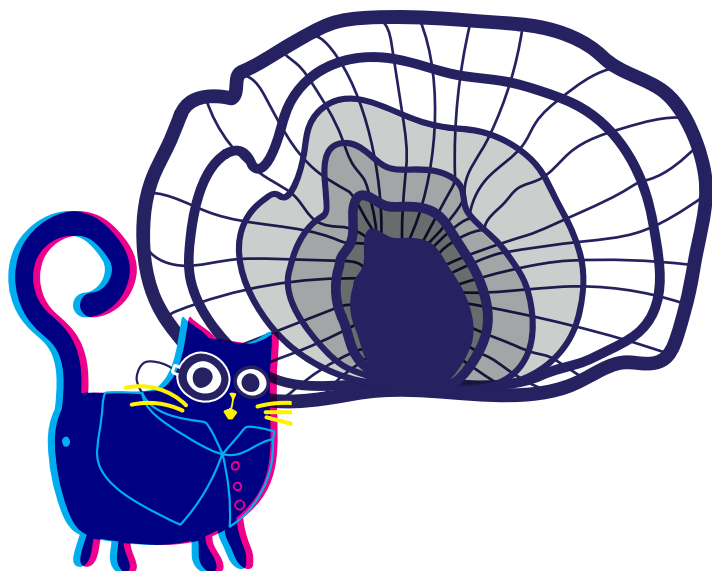
De verhalen werden ook opgenomen. Je kan ze beluisteren via de optie 'luisterverhalen Kritikat' op de website www.kritikat.be.

HET UUR VAN DE WAARHEID

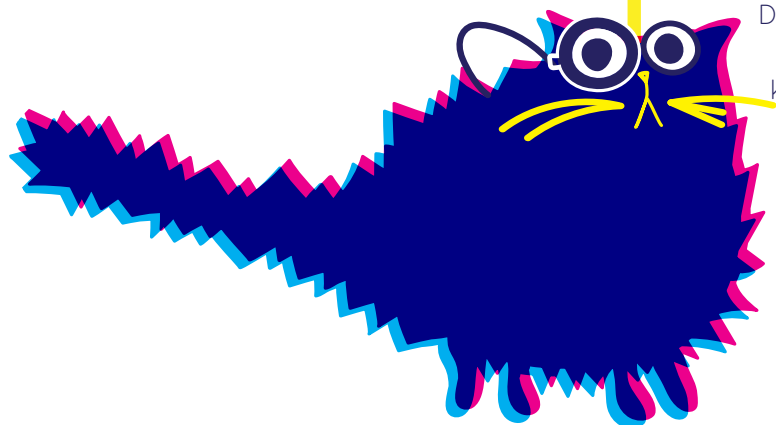

Duizenden jaren onderweg. Zoute zeeën, hoge bergen, diepe dalen, woeste weilanden had hij al doorkruist. Maar nog steeds had de Kritikat haar niet gevonden. Wat verlangde hij naar haar! Naar haar schoonheid. Haar goedheid. Haar zuiverheid. En vooral haar welgevormdheid. Tevergeefs. Welke windrichting hij ook uit ging, wat de mensen ook over haar vertelden, de Waarheid was maar niet te vinden. De Kritikat kreeg haar niet te pakken. Steeds glipte ze tussen zijn vingers door.

De moed slofte als een sombere schaduw met hem mee. Tot op het moment waarop zijn oog – plotseling – viel op een houten pijl. Daar, aan het randje van de wereld, wat scheefgezakt langs de kant van de weg stond het. Zwart op wit. 'Waarheid. Nog 365 km'. De pijl wees naar links. De Kritikat begon te spinnen. Ook zijn schaduw rechte zijn rug. Hij dacht aan de Waarheid. Zou ze mooi zijn? Groot en onoverzichtelijk? Of net heel klein? Zou ze in een ivoeren toren wonen? Wat zou ze eten? En wat zou ze doen de godganse dag?

Na 365 km kwam de Kritikat – enigszins verbaasd – aan bij een grot. Of eigenlijk eerder een groot en donker stinkend hol. Het rook er naar duf en donkere eenzaamheid. De Kritikat stak zijn kop naar binnen en riep 'Hallo?'. Een echo bracht de boodschap verder. Geen antwoord. Hij keek op de klok. Het uur van de Waarheid had geslagen. Eindelijk zou hij haar onder ogen zien.

Daar stond ze. Keurig op tijd. Maar. Wat. Was. De. Waarheid. Anders.

Ze was naakt. Lelijk was ze. En oud. Ouder dan de oudste eikenboom. Duizend lijnen doorkruisen haar gezicht. Krom was ze. Vervormd. Verschrompeld. 'Dit kan niet waar zijn' dacht de Kritikát. Maar helaas, dat was ze wel.

De Waarheid wenkte hem. 'Ik heb op je gewacht' zei ze. De Kritikát slikte. 'Kom' zei ze, 'en leef met mij'.

Een haarbal speelde op. De Kritikát dacht na. De weg naar de Waarheid was lang geweest.

De reis had lang geduurd. En de Waarheid klonk verleidelijk, ze wekte zijn nieuwsgierigheid. Dit was zijn enige kans om haar te doorgronden of om haar ware aard te leren kennen. De Kritikát koos helemaal voor haar en nam haar aan voor waar.

Het leven met de Waarheid was onwennig. Eerlijk gezegd voelde ze ongemakkelijk aan. Als een trui die niet goed paste. Het jeukte. Vooral in het begin. Maar na een tijd viel het eigenlijk best wel mee. De Kritikát leerde leven met de Waarheid. Hij leerde met haar omgaan. Dag in. Dag uit. Hij sliep, stond op en at met haar. Samen deden ze de afwas, ze kookten samen en deden de boodschappen met elkaar. Ze bedreven de liefde en op zondag hielden ze een picknick onder een boom in het park. Het leven ging zijn gewone gang. Vreemd genoeg begon de Kritikát zelfs van de Waarheid te houden. Ze trouwden en kregen – raar maar waar – ook kinderen.

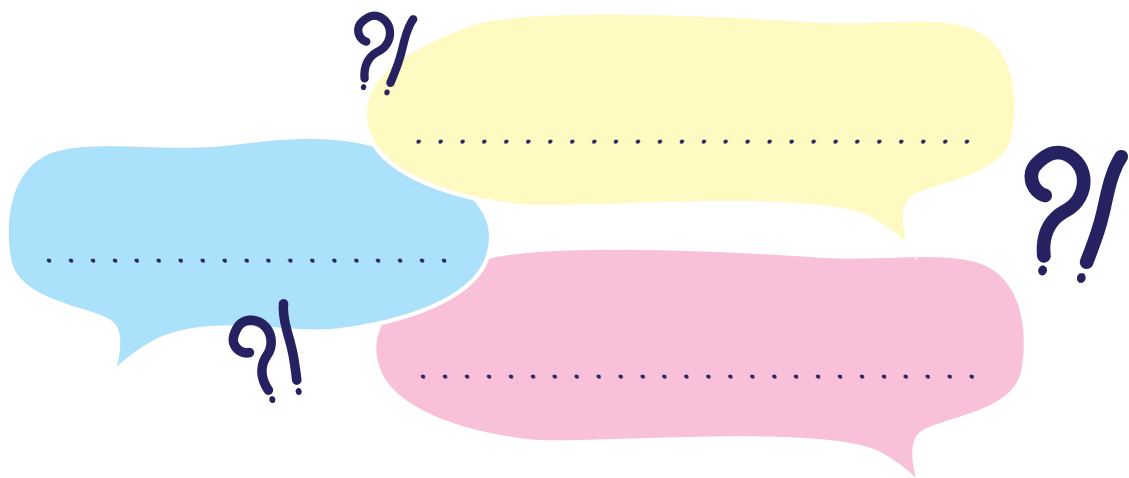
Soms zag de Kritikát de Waarheid als de oude, lelijke vrouw die hij de eerste dag ontmoette. Maar soms fonkelde ze ook als een ster aan de hemel. Dan leek de waarheid mooier dan ze was. Soms was ze stil en leek ze in gedachten verzonken. En even later had ze zoveel energie dat ze als een koe door het natte gras stuitte. Het kon alle kanten op. Met de waarheid wist je nooit. Steeds hield ze een slag om de arm.

De Kritikát leefde er een eeuwigheid. In die tijd had hij zowaar alles over de Waarheid geleerd. En op een dag was hij met haar klaar. En zij met hem. Ze namen afscheid. De omhelzing duurde langer dan voorzien. Toen zeiden ze 'Dag' en 'Het ga je goed' en gingen ze uit elkaar.

Toen de Kritikát de bocht om ging, riep de Waarheid hem nog na: 'Nog één ding. Als anderen naar mij vragen, vertel je hen dan dat ik mooi en jong ben?' Toen verdween ze. En voor de Kritikát iets kon zeggen, wervelden en dwarrelenden haar woorden als blaadjes mee met de wind.

FILOSOFEREN OVER HET VERHAAL

Waar komt de waarheid vandaan?

Bestaat er iets dat altijd waar is?

Kan de waarheid veranderen?

Wanneer weet je iets zeker?

Wat is een leugen?

Is liegen leuk?

Kan de waarheid ook een leugen zijn?

Liegen alle mensen?

Mag je soms liegen?

Waarom liegen mensen?

DENKOEFFENINGEN

GEDACHTE-EXPERIMENT: 'PIL VAN DE WAARHEID'

Stel dat je een pilletje krijgt dat jou in staat stelt om de gedachten te lezen van iedereen die je tegenkomt op straat, zou je dat nemen?

De leerlingen kunnen zich positioneren op een lijn met 2 uitersten.

De begeleider vraagt aan de 2 kinderen die het verst van elkaar staan om hun standpunt uit te leggen. De anderen mogen hierop reageren met een argument als ze een ander standpunt hebben. Als er kinderen van standpunt veranderen, mogen ze zich verplaatsen tijdens het gesprek. Als een kind zich verplaatst, vraag dan naar de reden hiervoor.

DE VERTELKETING

De kinderen zitten in een cirkel. Eén kind schrijft op een papier wat hij/zij dit weekend gedaan heeft en fluistert dit in het oor van de buur. Het papier wordt dichtgevouwen en wordt aan de leerkracht gegeven. De buur vertelt het door enz... Op het einde schrijft het laatste kind op het bord wat het eerste kind dat weekend deed.

Klasgesprek:

- Is de boodschap veranderd op het einde van de cirkel?
- Zijn er details gewijzigd? Welke? Indien ja: Hoe komt dit? Is dat vaak zo?
- Kan je andere voorbeelden geven van wanneer informatie verandert?
- Is het mogelijk om een verhaal of gebeurtenis helemaal correct na te vertellen?

DE OEFENING VAN KANT

Volgens de Duitse filosoof Immanuel Kant mag je nooit liegen. Op deze regel duldde hij geen uitzondering. Zelfs niet om het leven van je beste vriend te redden.

Onderzoek samen met de kinderen of jullie achter dit idee staan aan de hand van de volgende dilemma's:

1. Yasmine mag maar 2 vrienden uitnodigen op haar verjaardagsfeestje, maar ze heeft 3 beste vrienden. Na lang wikken en wegen besluit ze enkel Sander en Sarah uit te nodigen. Ze vertelt niet aan Silke dat ze een feestje geeft.
 - Heeft Yasmine gelogen tegen Silke? Waarom wel/ niet?
 - Wat zou jij doen? Zou jij aan Silke vertellen dat ze niet is uitgenodigd? Waarom wel/niet?
2. Samuel zegt tegen Markus dat hij niet mag meedoen aan de voetbalwedstrijd omdat hij 'te dik is en daarom niet snel genoeg kan lopen.' De meester wordt boos op Samuel als hij dit hoort. 'Maar jullie willen toch dat ik eerlijk ben', zegt Samuel.
 - Wat vind je van het standpunt van Samuel?
 - Wat zou jij doen in de plaats van Samuel?
 - Moet je altijd eerlijk zeggen want je denkt?
3. Papa vraagt of ik alle snoepjes heb opgegeten. Ik zeg 'nee'. Later herinner ik mij dat ik ze wel heb opgegeten. Ik was het vergeten.
 - Heb ik gelogen tegen papa?
 - Wat zou jij doen? Vertellen dat je je vergist had? Of zwijgen?
 - Is zwijgen over de waarheid hetzelfde als liegen?
4. Als eindredacteur van de krant heb je de keuze tussen 2 artikels : eentje dat erg belangrijk is maar saai (informatie over de gezondheid van de mensen) of eentje met een spannende roddel over koning Filip.
 - Welk artikel zou jij in de krant opnemen? Waarom?
 - Wat denk je dat de meeste eindredacteurs van kranten zouden doen? Waarom?

WIS EN WAARACHTIG

De dag was vreemd en mistig.
De Kritikat slenterde doelloos
door de straten toen er plotseling
een snerpend geluid diep in zijn harige oren drong.

Gesteun. Geblaas. Gezucht. Gekraak.

Het geluid kwam achter een schutting vandaan. Nieuwsgierig
bekroop de neus van de Kritikat het hout, zijn pluizige lijf volgde
meteen. Een sprong – en hop! – daar belandde hij op zijn pootjes.
Hij kwam terecht in een geheimzinnige tuin met daarin een wel heel
merkwaardige boom.

Aan de boom hing een bordje:

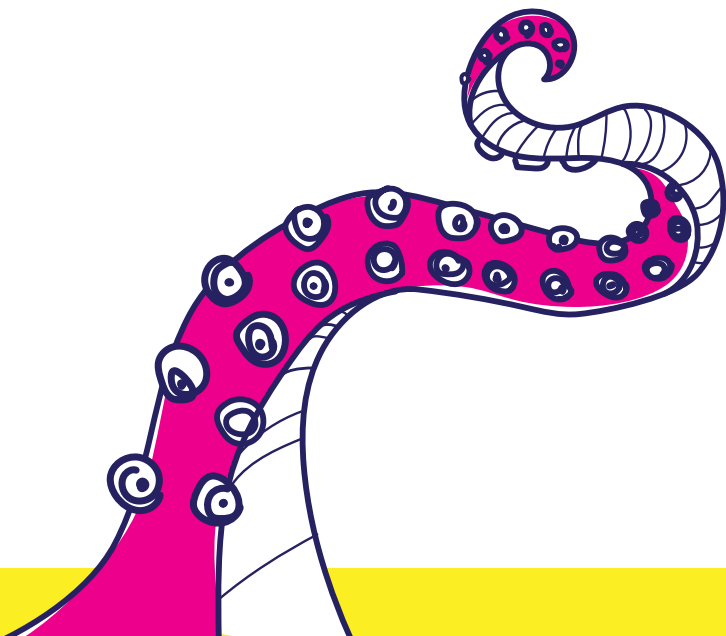
Wis en Waarachtig. Wondere Waarheid
(En daar vlak onder)
Voor al uw ongezouten meningen...

De deur stond open.

De Kritikat spon vrolijk en nieuwsgierig.
Binnenin de boom stond een machine.

En pal daarvoor lag een gigantisch grote roze octopus. Met een
blubberige kop. Een koksmuts op. En wel acht armen languit
kronkelend op de grond.

oktaaf octopus.
Aangenaam.
Welkom in mijn
waarheidskraam!

(klonk het uit de roze blubber)

De Kritikat was niet alleen. Bij de machine stonden nog nieuwsgierige voorbijgangers. Met vraagtekens in hun ogen en uitroepetekens boven hun hoofd. Ze staarden naar de machine die daar maar ratelde, de ruimte vullend met gepuf, gepiep en geblaas.

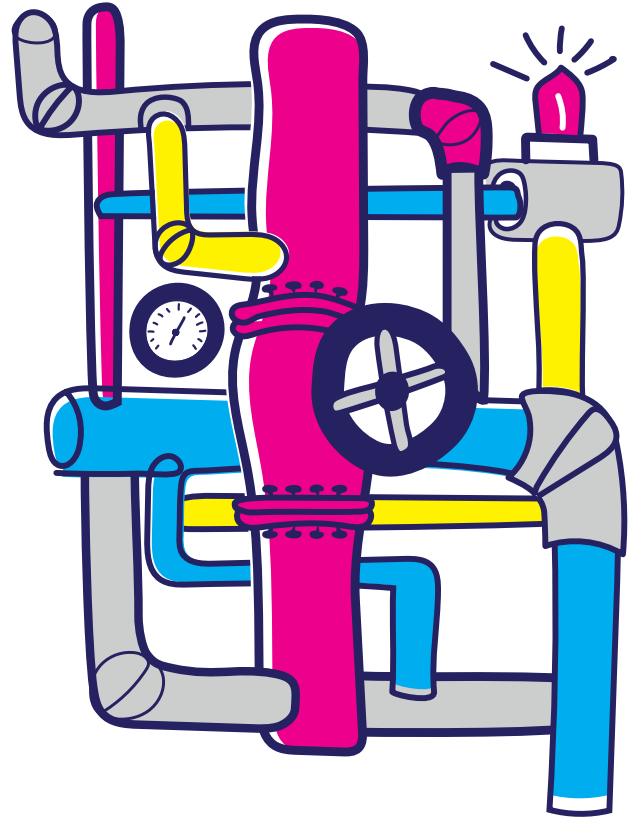
In deze winkel is iedereen welkom met zijn eigen gedacht... We bakken er meteen waarheid van terwijl u hier wacht!

(zei de blobkop)

(en even later)

Kijk maar eens naar mij en mijn machine! Wat vindt u ervan? Maakt niet uit wat je denkt, hoor. Ik maak er mijn éigen waarheid wel van!

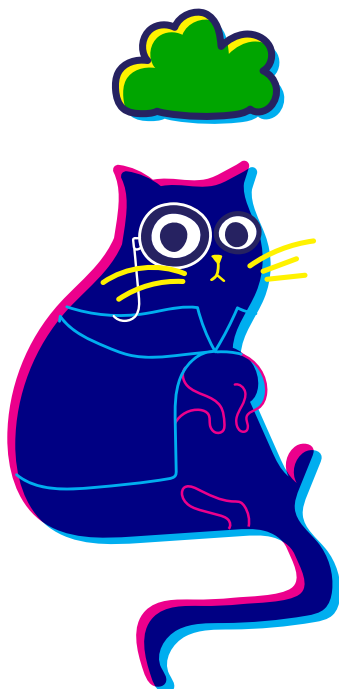
(zei Oktaaf)

Oktaaf veerde recht en zijn tentakels tikten al enthousiast op het bedieningspaneel. Boven het hoofd van de Kritikat popte een klein groen wolkje op.

Ah! Een mening! Perfect! We beginnen direct!

(riep Oktaaf uit)

En voor de Kritikat iets zeggen kon, graaide een enorme tentakel het groene wolkje weg uit de lucht en gooide die in een trechter bovenin de machine.

Hetzelfde gebeurde met de andere bezoekers. Uit alle hoofden ontsnapten de meningen over Oktaaf en zijn machine. Er waren frisse en stoffige meningen bij, zoete en zure, harde en zachte, dikke en magere, dolle en dwaze,... Voor elk hoofd wat wilds.

Het geluid zwelde aan. Het geheel van motoren, radertjes, tandwielen, bouten, moeren, schroeven, veertjes, blaasbalgen, en transportbanden kwam weliswaar traag maar zeker op gang.

De meningen legden een lange weg af. Eerst gingen ze allemaal in bad. Ze werden grondig gewassen. Gekookt. En heel zorgvuldig ontsmet. Ruwe hoekjes en kantjes werden er voorzichtig af gevijld, de randjes keurig bijgeknipt. Er werd ruw aan geduwd en getrokken en hard aan geplukt en gepulkt.

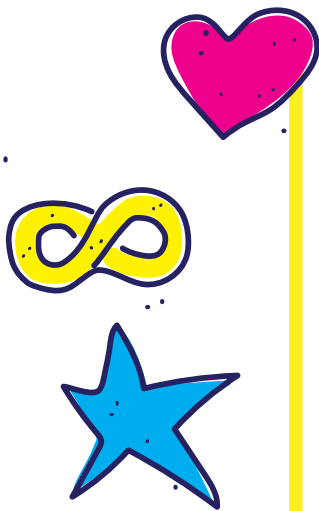
Kneedbaar en week werden de meningen. Uit tubes kwamen ze één voor één, netjes geperst. In allerlei kleuren van de regenboog. Als één grote potpourri kwamen ze allemaal samen in een grote kom. De mixer kneedde ze samen tot één grote zachte kleurrijke bal. Een duizelingwekkende denkende toverbal.

De acht armen van Oktaaf waren druk in de weer. Het deeg werd fijn gekneed, uitgerold, weer samengevouwen, in de lucht gegooid en opnieuw fijn gestampt. Zo ging het wel tien keer opnieuw. De Kritikat geeuwde en rekte zich uit. Toen het deeg helemaal zacht was, rolde het naar buiten. Het kwam terecht in een emmer waar Waarachtigheid op stond.

We zijn nog niet klaar,
het duurt niet meer lang.
Dus aftellen maar,
naar wat je verlangt!

(juichte Oktaaf)

Oktaaf tikte iets in en trok aan een hendel. Hij schakelde hoger en toen draaide de machine pas echt op volle toeren! Daar ging het deeg weer. Door gigantisch grote en flinterdunne filters. Het werd gesorteerd. Genuanceerd. Gerelativeerd. En ontdaan van grove over fijnkorrelige tot superfijne leugens (niet eens met het blote oog te zien). Het werd ondersteboven gegooid. Binnenstebuiten gekeerd. Gewikt. Gewogen. Bedacht en herdacht. En weloverwogen.

Toen ging er een deurtje open. Daar kwam een slijmerige brij tevoorschijn. De brij werd uitgesmeerd en slordig verdeeld over de bakvormen. In harten en sterren. In langwerpige stengels of in de vorm van een acht. Alle vormen gingen meteen de oven in. Een half uurtje op 200 graden en bij – ping! – danste Oktaaf wild in het rond.

Hier is eindelijk waar we allen
naar snakken: de waarheid ligt
hier en is heerlijk gebakken!

De tentakels van Oktaaf haalden de koekjes
van de band en jongleerden ze in het rond:

Hier! Pak aan (en)
Geniet er maar van!

De Kritikat likte zijn snorharen af. Ook de anderen kregen het water prompt in de mond. Gulzig namen ze een hap van de waarheid. Ze hapten in de koekjes. Ze smekten en smakten – heel onbeleefd – en toen slikten ze door.

Maar... de sfeer bleef voorzichtig. Het bleef bij wat magere 'oh''s en wat 'ah''s. 'Ze smaken wat droogjes' stelde de Kritikat kritisch. De andere knikten instemmend (ze vonden het saai). Hun gedachten dwaalden weer af naar de machine aan het begin. Oktaaf antwoordde:

Logisch. Wat je hier proeft is een kraakvers feit. Geen kleur en geen geur. Alleen puur kwaliteit...

Uit een pijpje cirkelde een pluim gebakken lucht. Teleurstelling gleed de machine weer in.

Maar!...Laat ik de sfeer weer even herstellen! Je kan de koekjes ook mooier maken, met toeters en bellen! Met wat glitters, wat goud, wat suiker of zout, pimp je de waarheid weer op of kan je simpel bestellen!

(riep Oktaaf)

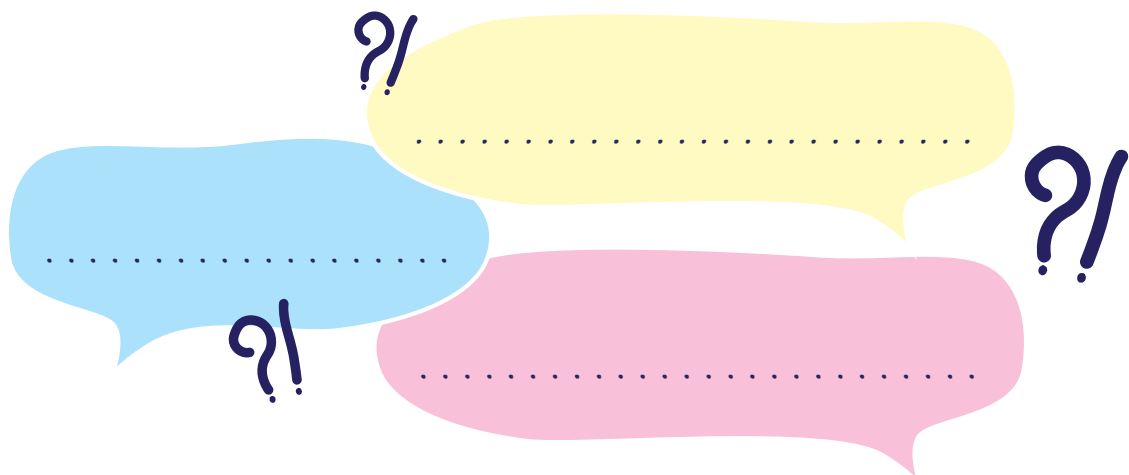
Haastig duwden zijn acht armen de bezoekers naar de ruimte naast de machine. Daar was warempel een winkel! Met een kassa en een toonbank. En rekken met waarheid, tot de nok toe gevuld. Waarheidskoekjes, in allerlei geuren, kleuren en vormen, gerangschikt van simpel naar moeilijk, van duur naar goedkoop. De Kritikat zag ellenlange rijen met klanten op zoek naar dat rare-maar-ware banket of gebak.

De Kritikat kreeg enkele fluffy, coole en flashy koekjes mee. Eén met chocolade, eentje in de vorm van een hart en nog één waar er al een hap uit weggeeten was.

De mist was misschien wel verdwenen maar het sneeuwde nog steeds hard in zijn hoofd. Terwijl hij verder slenterde, vroeg de Kritikat zich af welke waarheid nu het lekkerste was. En of de wereld er wat mooier uit zou zien als hij er heel even van at.

FILOSOFEREN OVER HET VERHAAL

Is de waarheid een uitvinding?

Is het belangrijk om altijd de waarheid te vertellen?

Is eerlijk hetzelfde als waar?

Is fantaseren hetzelfde als liegen?

Hoeveel waarheden bestaan er?

Heeft iedereen een andere waarheid?

Waar komt mijn mening vandaan?

Kan een mening veranderen?

Wat is het verschil tussen een feit en een mening?

Kan een feit veranderen?

Zijn feiten altijd waar?

Heeft iedereen een mening?

Kan een mening ook een feit zijn?

DENKOEFFENINGEN

FEIT OF MENING

Welk van onderstaande voorbeelden zijn feiten of meningen? Zet een kruisje bij feit of mening en leg uit waarom je dat denkt. De leerlingen doen deze eerst individueel en kunnen dan hun antwoorden in kleine groepjes vergelijken.

	Feit	Mening	Omdat
Mijn hond is lief			
De lucht is grijs			
Het is 8u			
Nederlanders zijn gierig			
School is saai			
1+1=2			
Frietjes zijn lekker			
Een octopus heeft 3 harten			
Meisjes zijn slimmer dan jongens.			
De aarde is rond			
Leerkrachten weten meer dan kinderen			
Studeren is belangrijk			

Je kan afsluiten met een klasgesprek;

- Bij welke stelling heb je getwijfeld?
- Over welke stelling waren er verschillende antwoorden en argumenten?
Hoe komt dat?

DE JOURNALIST

De leerlingen zitten per 2 tegenover elkaar in een cirkel. De leerling in de buitencirkel is journalist. Elke journalist krijgt een andere vraag uit onderstaande lijst. De journalist vraagt de mening over deze vraag aan de leerling in de binnencirkel. Daarna vraagt hij 3 keer 'Waarom?' om te achterhalen waar de mening van de andere leerling vandaan komt. Na enkele minuten schuiven de journalisten naar rechts door en bevragen de volgende leerling.

VRAGEN

- Is nadenken altijd goed?
- Kunnen oma's nog verliefd worden?
- Mag je soms liegen?
- Kan je vrienden worden met iemand die je niet leuk vindt?
- Zou jij een andere persoon zijn als je een andere naam had?
- Kan je leren om gelukkig te zijn?
- Zien we allemaal hetzelfde als we naar de wolken kijken?
- Kan je praten met een dier?
- Leeft een appel?
- Is het jouw eigen schuld als je arm bent?
- Kan je praten zonder woorden?
- Wat is het verschil tussen een mens en een robot?
- Zijn kinderen eerlijker dan volwassenen?
- Wie is de baas van de aarde?
- Waar komen gedachten vandaan?
- Bepaalt TikTok wat ik denk?
- Zijn mensen belangrijker dan dieren?
- Kan je je overal thuis voelen?
- Is stilte ook een geluid?
- Wanneer is de tijd begonnen?

Na 4 rondjes volgt er een klasgesprek waarin de oefening besproken wordt:

- Was het moeilijk om te antwoorden?
- Wat heb je ontdekt?
- Heeft iedereen dezelfde mening of waren er veel verschillende meningen?
- Zijn al deze meningen 'waar'?
- Waar komt een mening vandaan?

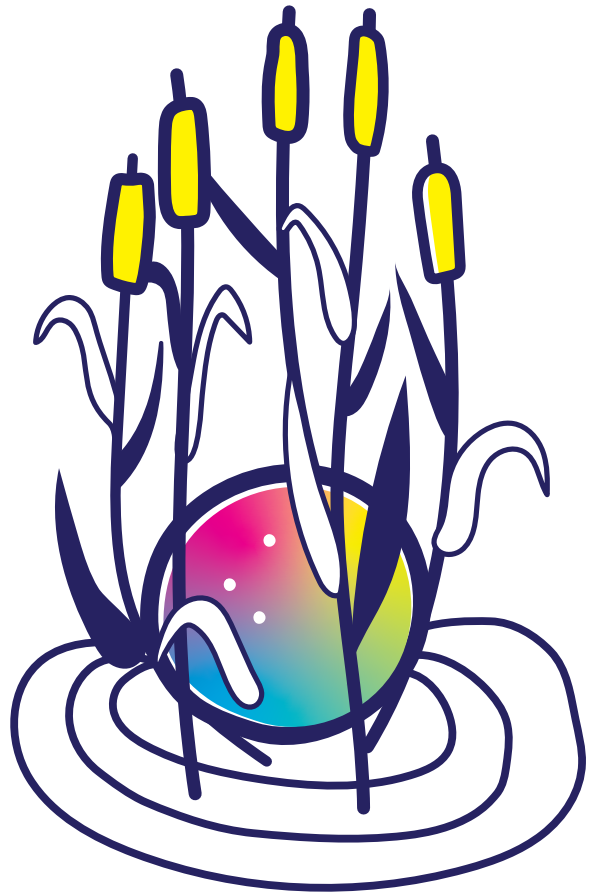
GOED, SLECHT EN INTERESSANT

Beschrijf 3 posities : wat vind je goed, slecht en interessant aan dit idee?

Je kan afsluiten met een klasgesprek en 1 of 2 van deze ideeën bespreken met de hele groep.

	goed 	slecht 	interessant
Iedereen spreekt altijd de waarheid			
Alle mensen denken hetzelfde als ik			
Ik kan iedereen zijn gedachten lezen			
Alles wat in de krant staat, is waar			
TikTok en Instagram bestaan niet			
Internet bestaat niet			

DE TOVERBAL

Op een zomerse dag lag de Kritikat languit met zijn pluizige buik op een warme steen naast de vijver. Volledig zen in de zalige zon. Maar met één oog open. Dat had zo zijn reden. Doortje speelde namelijk buiten en dan keek je wel uit. Doortje was een kind dat zich vaak verveelde, wild in het rond stuiterde en zich volpropte met hopen snoep.

De lievelingssnoepjes van Doortje waren toverballen. Toverballen of kaakkrakers zo je wil. Ze waren gigantisch. Grote, ronde kogels. Ze pasten precies tussen je kaken. Er zat een laag van parelmoer aan de buitenkant. Vol met sprankelende spikkels. Daardoor glansden ze prachtig, geen mens in de winkel kon ze weerstaan. Als je op die laag zoog, voelde je kleine ontploffingen op je tong. Net vuurwerk. Na die eerste laag kwam je bij het binnenste van de toverbal. Wel tien lagen op elkaar met telkens een andere kleur en een tornado van smaak in je mond. En tot slot, als je dan doorzette, kwam je uit bij het hart van de toverbal. Daar lag een lekkere romige, kleverige kauwgom op je te wachten waarmee je de grootste bellen blazen kon. Heerlijk!

Op die zomerse dag propte Doortje net een nieuwe toverbal in haar mond, toen ze – onhandig als ze was – opeens struikelde over haar fiets en viel. De bal plopte uit haar mond, werd pijlsnel richting vijver gekatapulteerd om daar – *plons!* – te belanden aan de oever tussen het riet. De Kritikat sprong in het water en ging meteen kopje onder om alles te zien.

De azuurblauwe onderwaterjuffer had de toverbal het eerst opgemerkt. 'Oh! De maan!' gilte ze. 'Jongens, de maan is gevallen!' klonk het verschrikt. Zenuwachtig zoefde ze in de letters van 'HELP' heen en weer. Geschrokken kwam de goudvis aan zwemmen. 'Welnee. Dat is niet de maan. Dat lijkt meer op een b... – Hemel! – een BOM!' Van haar verre familie in de oceaan had de goudvis gehoord dat er wel meerdere van dit soort ballen verspreid lagen in zee.

'ALARM!' schreeuwde ze. 'Hahahaha!' kwaakte de kikker. 'Welnee' zei hij, dit is geen bom. Dit is gewone drill! Kik-ker-drill!'.

Neenee

lachte de Kritikat

Dat is jullie BRIL!

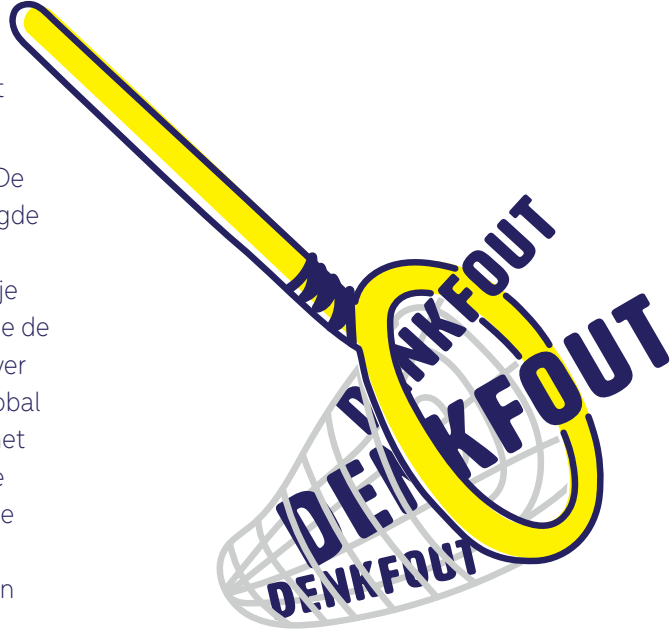

Op dat moment kwam de buitenste laag glans van de toverbal los. Daarbij kwamen verschillende luchtbelletjes vrij. Gezinder. Geprikkeld. Een vreemd gevoel onder water. Heel zachtjes kwam wat kleur tevoorschijn. Een sliertje fluogroen. 'Zie je wel! Gas!' fluisterde de vis, met in haar hoofd nog steeds die tikkende bom. 'Ha!' zei de kikker die zich blindstaarde op dat magische groen. 'Geen drill meer! Al kikker! Wie weet wel een meisje! En die is voor mij!' De kikker kon niet wachten. Hij tuitte zijn lippen verlangend, een brede glimlach sierde zijn bek.

'Nee. Geen kikker' zei de goudvis beslist. 'Ik weet het nu zeker. Dit is een bom. Een gevaarlijke bom. Een bom in de vorm van een gevaarlijke vis'. 'Oh ja?' vroeg de kikker, 'Hoezo dan? Het dier heeft geen kieuwen, geen schubben, geen staart!'. Maar de goudvis wist beter. Ze dacht terug aan haar verre familie in zee. Die konden het weten! Ze hadden verteld over kogelvissen. Van die gevaarlijke vissen met gif in hun lijf. Ze sidderde als een aal als ze er alleen al aan dacht. En ook de Kritikat beefde om de denkfout waarop hij haar net had betrapt.

In tegenstelling tot de onderwaterjuffer. Die was zo kalm als een zalm. Zij was vooral betoverd door al die belletjes. Stil werd ze ervan. En heel spiritueel. Zij bleef bij haar eerste idee van de maan. 'En niet alleen de maan maar ook de sterren en al. Het lijkt wel een droom en toch is het echt. Dit is een verdronken heelaal!' De Kritikat zuchtte. Hij schudde zijn kop.

Denkfouten kwamen bovendrijven. De Kritikat viste ze geduldig op en droogde ze één voor één op het gras. 'De praatjes van anderen passen niet in je plaatje!' zei hij. Maar daar veranderde de toverbal al opnieuw van kleur. De vijver lichtte telkens opnieuw als een discobal op. Een klein en stil feestje, zo leek het daar wel. Telkens weer kringelden de kleuren langzaam omhoog in sierlijke slierten. Als inktwolken losten ze op. En samen met de meningsverschillen dreven ze opnieuw uit elkaar.

'Wat mooi!' zuchtte de juffer. En ook de kikker leek heel erg bedwelmd. Maar de goudvis voelde argwaan. 'Dit is te mooi om waar te zijn', zei ze. 'Alleen maar bedoeld om ons te lokken. Of erger nog, ons in de val te doen lokken! Voor je 't weet, valt hij ons gruwelijk aan!' 'Ach beste bakvis,' zei de kikker. 'je beeldt je iets in. Kennen goudvissen dan niets? Dit heet ver-lei-ding! Wat je hier ziet is dansen. Typisch voor kikkers! De natuur op haar best, al 100 jaar lang!' De Kritikat zuchtte bij de zoveelste steek onder water die dag.

De Kritikat lachte wat droog naar de kikker.

grapte hij groen

Kikvorsperspectief heet dat!

'Inderdaad, wat een blaas!' zei de goudvis, 'Alleen maar gifgroene leugens en onwaar gekwaak!' 'En trouwens!' – ze schikte haar schubben en trok haar vinnen weer recht – 'Kijk niet zo neer op ons als 'bak'-vissenras. Of ben je vergeten dat je ooit zélf nog een kikkerVIS was? 'Hohoho!' zei de kikker. 'Dat weet ik nog goed en ik keer beslist niet meer weer. Want in tegenstelling tot jou ben ik ge-e-vo-lu-eerd! Kijk maar!' De kikker deed druk met zijn poten en zwemvliezen. Zo maakte hij golven en stal hij de show.

De onderwaterjuffer genoot ondertussen volop van dat andere schouwspel. Ze ging helemaal op in het ballet van kleuren en sfeer. Gewichtloos werd ze bij al die nevelslierten. Ze dwarrelde door het universum en ze riep: 'Wat een reis! Wat een a-dem-be-ne-mende reis! Voel je de maan? Ik kan de sterren wel horen! Net als die kleuren, ik kan ze zelfs proeven met mijn krullende tong!' Ze leek heel ver (melk)weg. Haar facetogen lichtten op in een vreemde schijn en een soort aura verscheen rond haar kop.

Naast de kleuren kwamen er nu ook duidelijk smaken vrij. Aardbei. Tropisch fruit. Appel. Cola. En sinaas. Allemaal zoete onbekende smaken uit een wereld hier ver weg vandaan.

Even smaakte de vijver heerlijk gezoet. Maar bij de kleur geel ging het toch mis. Toen proefde de vijver opeens helemaal zuur. Zuur van... citroen! Niet zo best voor een zoetwatervis zoals zij. 'Lap! Daar zullen we het hebben!' dacht de goudvis. 'Zie je wel, een aanslag, wat heb ik gezegd!' Te laat. De goudvis hapte een slok zuur naar binnen. Ze kleurde

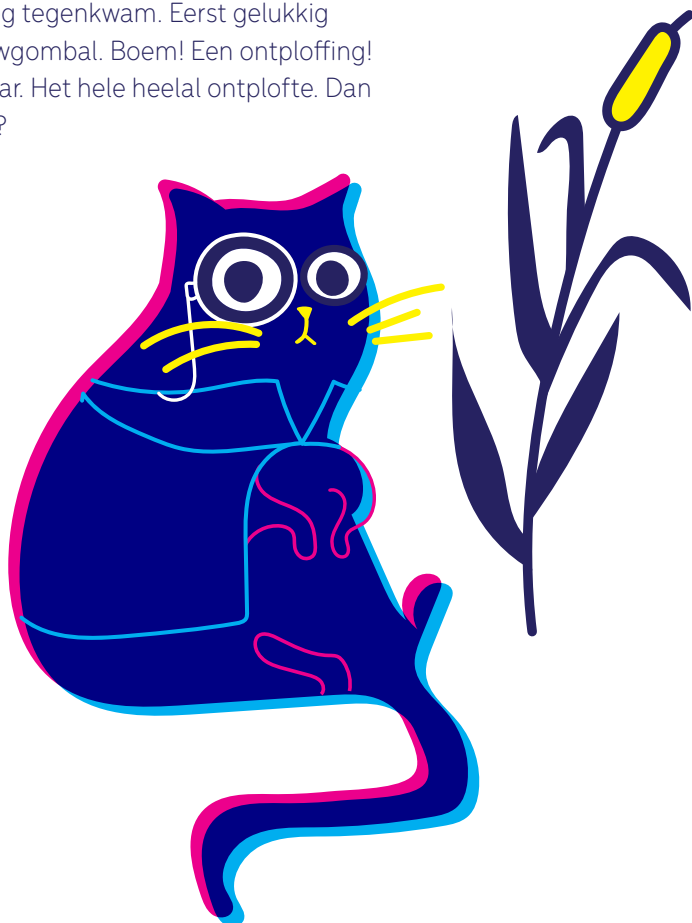

van goud over oranje en dan terug wit. Haar kieuwen verkrampen, haar schubben schokten, ze hapte naar lucht. Met platte oren keek de Kritikat toe.

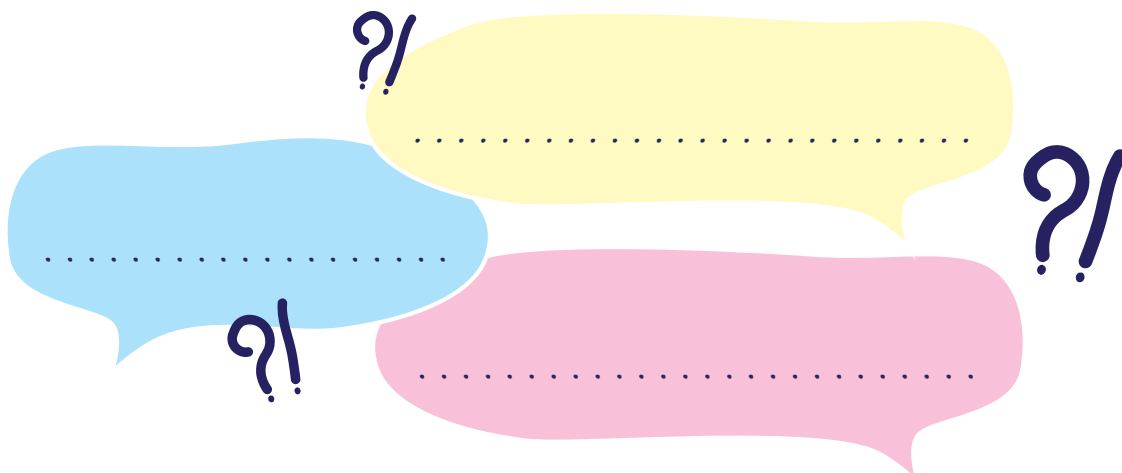
Onverstoord bleef de kikker maar hopen op kikker. Hij leek verzonken in een diepgroene droom. De laatste smaaklaagjes losten op en daar glimde de roze kauwgom al in het hart van de toverbal. 'Een tong! Een roze tong!' kwaakte hij luid. 'Ik wist het! Dit is kikker!' Hij stak meteen zijn tong uit tegen het roze en likte de laatste zure restjes weg. Maar die tong bleef wel heel lang kleven voor een allereerste kus. De kikker probeerde zich los te rukken maar de kauwgom bleef kleven en die liet niet meer los. Het werd een gevecht. De golven onder water kneedden de kauwgom net zo lang tot een soepele was. De kikker blies koud en warm tegelijk en ondertussen vulde de kauwgom zichzelf met zijn adem en lucht.

Groter en groter werd die. Zo glimmend, zo rond en zo kolossaal als een helderroze opkomende zon aan de verre horizon. Duizend facetogen keken het nieuwe hemellichaam gefascineerd aan. Als een vlieg naar een lamp vloog de juffer naar haar nieuwe godin. In volle vervoering plofte ze neer op die deinende bal. De godin veerde als een trampoline. 'Yeeha!' riep haar (bew)onderdaan uit. Op en neer ging ze. Maar ze keek niet uit. Ze stuiterde maar door en met haar angel doorprikte ze alles wat ze op haar weg tegenkwam. Eerst gelukkig enkele denkfouten. Dan de roze kauwgombal. Boem! Een ontploffing! Daar spatte haar roze droom uit elkaar. Het hele heelal ontplofte. Dan de kikker. En de goudvis. En de vijver? Tja. Die eigenlijk ook.

Alleen de Kritikat kon toen nog maar net ontkomen. Na de laatste ontploffing belandde hij eventjes verderop in een boom. Op een tak kwam hij terecht, naast een simpele duif. Van op de oever staarden ze samen – vanuit vogelperspectief – naar de restjes roze, azuurblauw, oranje en groen. Als confetti bleven ze drijven tussen de planten en het ruisende riet. Het bleef die dag verder stil aan de vijver. De Kritikat rekte zich uit. Hij schudde meewarig zijn hoofd en schudde de druppels water, de denkfouten en vooral de verwarring uit zijn pluizige vacht.

FILOSOFEREN OVER HET VERHAAL

Zien we allemaal hetzelfde als we naar de wolken kijken?

Waar komen gedachten vandaan?

Is groen voor iedereen hetzelfde?

Bepalen mijn gedachten wat ik zie?

Hoe kunnen we weten wat waar is?

Is de onderwaterjuffer in het verhaal een leugenaar?

Hoeveel waarheden bestaan er?

Is er maar één waarheid?

Wie beslist wat waar is?

Is de waarheid saai?

Kan je zelf kiezen wat je gelooft?

Ziet de vis een andere wereld dan de vogel?

DENKOEFFENINGEN

DENKFOUTEN VISSSEN

Vis samen met de Kritikat 4 foute redeneringen (denkfouten) op uit het verhaal en leg uit waarom dit een denkfout is.

Denkfout	omdat

Klasgesprek : Overloop met de leerlingen enkele denkfouten en argumenten.

- Wat is een denkfout?
- Waar komen denkfouten vandaan?
- Maken we allemaal denkfouten?
- Kan je leren om te denken zonder denkfouten?
- Maken journalisten ook soms denkfouten als ze een artikel schrijven?

Extra opdracht : Ga op zoek naar denkfouten in een krant, een tijdschrift of op sociale media.

ONDER DE STREEP

“Teken een streep op een wit blad. Schrijf wat je ziet onder de streep. Vergelijk je antwoord in groepjes van 4 en probeer te achterhalen waar de (verschillende) antwoorden vandaan komen.

Klasgesprek:

- Hoe komt het dat we verschillende zaken zien als we naar hetzelfde kijken?
- Zien we de wereld allemaal op een andere manier?
- Waar komen onze gedachten vandaan?
- Zien we wat er is of zien we wat we denken?

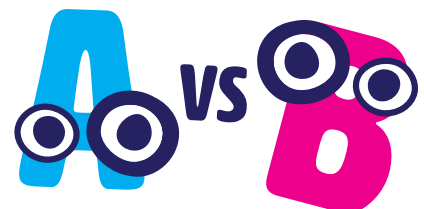
LANGS TWEE KANTEN

Probeer elke stelling uit 2 verschillende perspectieven te bekijken.

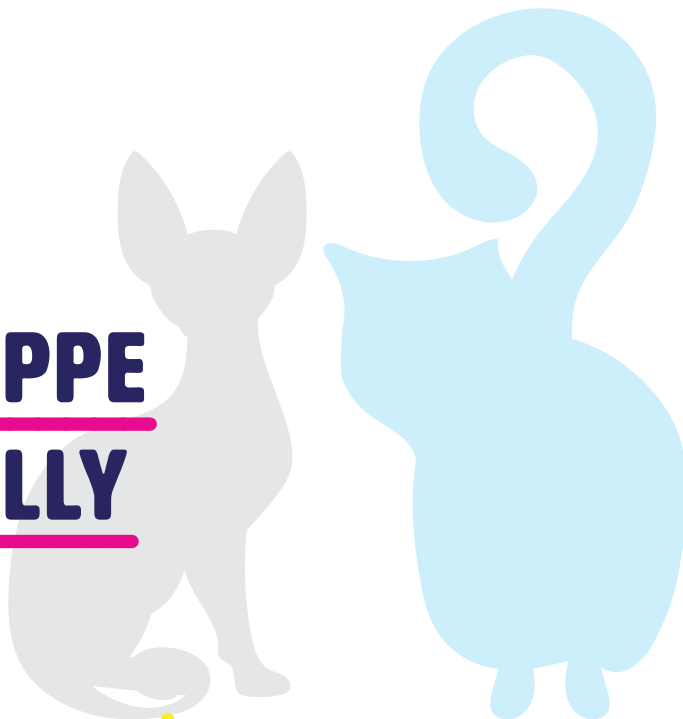
Stelling	Ja, want	Nee, want
Ruzie is soms nodig		
Je leert meer thuis dan op school		
God bestaat		
Een leven zonder internet is beter		
Je moet altijd eerlijk zijn		
Eenhoorns bestaan		
Rijke mensen zijn gelukkiger dan arme mensen		
Toneelspelen is hetzelfde als liegen		
Mensen zijn slimmer dan dieren		
Internet bestaat niet		

Klasgesprek :

- Was het moeilijk om de stellingen vanuit verschillende standpunten te bekijken?
- Heeft elk idee verschillende kanten?
- Kan jouw mening in de loop van je leven nog veranderen?
- Waar komt onze mening vandaan?
- Waarom worden mensen soms boos als iemand een andere mening heeft?

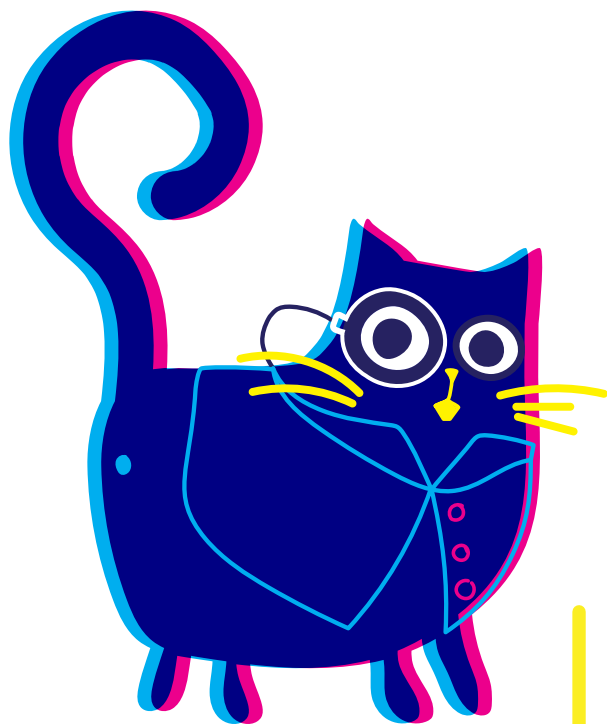

NEPPE NELLY

Op een winterdag zoefde de Kritikat op zijn slee de berg af. Plots werd hij ingehaald door een sneeuwbal. Die maakte vreemd genoeg geluid. Hij plofte uiteen tegen een boom en toen pas zag de Kritikat het. Rosie en Nelly, twee overtuigde raskatten hadden ruzie met elkaar. Rosie was een Noorse boskat en Nelly een naaktkat. Rosie was van Hier. Nelly van Daar. Rosie was de typische pluizige poes en eerder vrouw aan de haard. In tegenstelling tot Nelly, een bloot rozig beest, met een ruig rebels jasje en een kort-kale staart.

‘Wat is hier aan de poot?’ vroeg de Kritikat.

‘Kijk maar uit Kritikat!’

siste Rosie.

‘Dit ding hier...’
‘is GEEN kat!’

– één klauw priemde in
de richting van Nelly –

De staart van de Kritikat krulde verbaasd.

‘Kijk dan! Alleen al die kop! In de vorm van een driehoek? Tsss! Buitenaards toch?! Haar ene oog blauw en het andere groen! Ha! Zelfs geen vacht of een pluizige staart. En dan dat jasje! Alsof ze iets verbergt. Nee, het is simpel voor MIJ: ZIJ is niet zoals WIJ!’

Aandachtig bestudeerde de Kritikát de zware woorden die bleven hangen. Overal in de lucht hingen schreeuwerige hoofdletters in fluo en uitroepingstekens. Hier en daar floepte er zelfs flink wat neonlicht boven haar kop.

Nelly strekte zich uit. Ze keek statisch vooruit. Haar ogen waren spleetjes geworden, enkel op Rosie gericht. En ze fluisterde iets terug in een taal die niemand verstond.

Zie je dat? Hoor je dat?

ging Rosie door.

Lees maar na in het K(l)atblad.
Dit is een Sfinks!

klonk het zwaar.

Sfinksen van Daar zijn een
gevaarlijke KATegorie. Dat
vreemde accent maakt
iedereen bang...

'O ja? Hoezo dan?' vroeg de Kritikát zich verbaasd af.

'Ach! Dat weet iedereen toch! Sfinksen bewaken piramides. Ze stellen raadselachtige vragen aan voorbijgangers. En wie niet snel genoeg antwoordt, wordt neergebliksemd. Met die laserogen van hen. Ja echt! BOEM! En als je niet uitkijkt, wordt het fataal. Dan plukken ze je kaal. Dan word je één van hen. Een sluw plan inderdaad, want zo groeit dat ellendige ras!'

Rosie bolde haar rug en rechtte haar staart. Ondertussen likte Nelly haar wonden. Ze leek ijzig kalm. 'Uitkijken zeg ik!' blies Rosie maar door, 'Nelly is nep. Deze poes hier is FAKE!'

'Deze poes is niet fake.' zei de Kritikát rustig. 'Wel het nieuws dat je las. Jouw K(l)atblad is nep.'

Met zijn monocle tuurde de Kritikát gespannen naar Rosie. De haren rechtop, haar kop oververhit. Gedachten namen een loopje, haar hersens sloegen op hol. Die hadden vast beweging nodig, dacht de Kritikát. Tijd voor wat actie! Een beetje hersengymnastiek! De Kritikát sprak Rosies wilde gedachten toe en stuurde ze naar de fitness. De kop en het lijf van Rosie moesten wel mee. Daar gingen de gedachten. En de poes er omheen in galop. Hop hop hop!

Eerst liepen de gedachten kriskras door elkaar – Rosie werd er wat duizelig van – maar na een tijdje hadden ze allemaal wel een toestel gevonden waarop ze zich konden uitleven. Eén groepje gedachten rekte zich aan de rekstok uit. Ze bestudeerden waar het nieuws vandaan kon komen. Was het wel een betrouwbare bron?

Een ander groepje ging touwtjespringen en sprongen alle nonsens uit hun lijf. Wat was echt en wat was nep? Ze gingen zo hard tekeer dat alle overbodige glitter, blingbling en blablabla als zweetdruppels in het rond vlogen. De zwaarste uitspraken gingen gewichtheffen. Ze legden enkele kilo's juiste informatie bij en traiden zich suf.

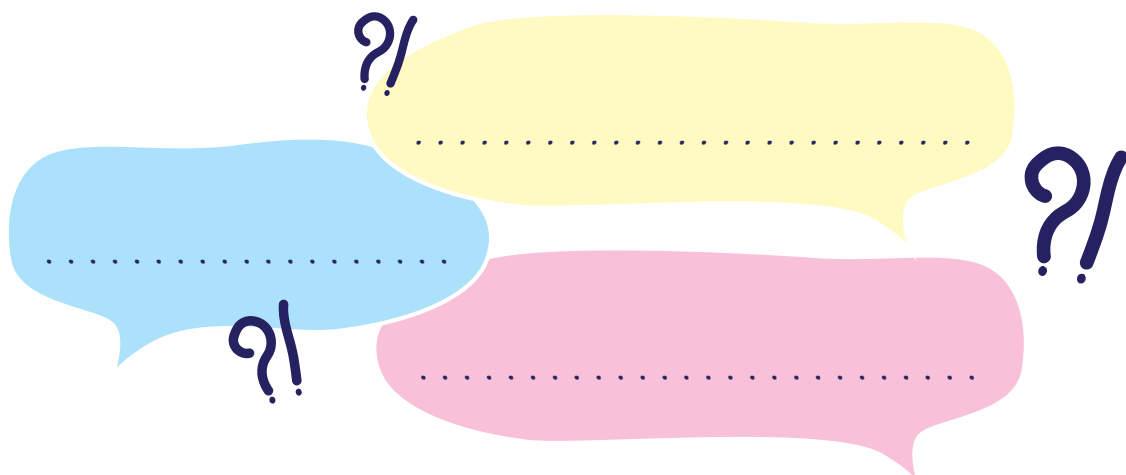
Bij elke oefening werden de gedachten wat milder. En rustiger. Ze traiden zo hard tot ze helemaal uitgeput waren. Na de work-out gingen alle gedachten de douche in en gingen weer rustig in rijtjes liggen in Rosie d'r kop. Rosie was moe en ze liep wat verzwakt. Ze kneep haar ogen tot spleetjes en zag zichzelf in de spiegel die de Kritikak speciaal voor haar mee had gebracht. Door die fitness in haar hoofd zag ze er nu zelf ook helemaal afgetraind uit. Ze zag er zo bezweet uit dat haar haren dicht tegen haar vel kleefden. Je kon de contouren van haar kop en lijf duidelijk zien. Haar kop in een driehoek, een fijn en dun lijf en een magere staart. Rosie rilde van de kou, maar Nelly gaf Rosie haar jas. Rosie keek nog eens goed in de spiegel. Ze staarde naar zichzelf. Naar dat hoopje natte kat. Ze leek wel een... naaktkat. Rosie was Nelly. En Nelly was Rosie. De twee raskatten leken meer dan ooit op elkaar.

Door de training begreep Rosie plotseling dat naaktkatten niet echt kaal zijn, maar gewoon korte en zachte haren hebben op hun huid. En daardoor komt de vorm van hun kop beter uit. Dat ze een hogere temperatuur hebben en dat ze daardoor vlugger verbranden in de zon. Of sneller koud krijgen, zodat ze best niet gaan wandelen, zo zonder een jas. En tot slot ook nog dit. Dat een sfinks enkel bestaat in fantasieboeken, en daarmee al even vreemd is als een pratende kat zoals zij.

Hmm. Dat nieuws was misschien wat saaier dan vroeger, het zat in ieder geval nu veel beter snor. Het werd weer rustig in Rosies kop. Ook de lucht klaarde op. De winterzon kwam erdoor en de sfeer ontdooide. En zo smolten alle meningen en onjuiste waarheden als sneeuw voor de zon.

FILOSOFEREN OVER HET VERHAAL

Bepaalt mijn cultuur wat waar is voor mij?

Wie bepaalt wat waar is?

Kan mijn waarheid anders zijn dan jouw waarheid?

Hoeveel waarheden bestaan er?

Is de waarheid saai?

Hoe kunnen we weten of iets waar is of niet?

Waar komen mijn gedachten vandaan?

Wie bepaalt wat ik denk?

Kan mijn mening veranderen? Hoe komt dat?

DENKOEFFENINGEN

4 TAFELEN SPEL : ECHT OF NIET?

De leerlingen staan rond 4 tafels. Op elke tafel ligt een blad:

'is echt en lijkt echt' 	'niet echt en lijkt niet echt'
'lijkt echt maar is niet echt'	'lijkt niet echt maar is echt'

De leerlingen mogen voorwerpen sorteren op de tafels. Elke keer als een leerling een voorwerp op 1 van de tafels legt, wordt hierbij een argument gegeven. Als een andere leerling het niet eens is met deze keuze, mag hij/zij het voorwerp verplaatsen met een nieuw argument. Deze oefening kan je doen met de hele klas of in kleine groepjes.

Voorwerpen : foto van een leerling, spiegel, artikel uit de krant, plastic bloem (of eendje, dino...), geld, krant, sprookjesboek, wiskundeboek, appel, knuffel, prent van een appel, plant, prent van zorro/ starwars/mega mindy/batman, UFO, identiteitskaart...

BETROUWBARE BRON

Geef elke bron een kleur;

Waar=groen / Niet waar= rood / Twijfel= oranje

Klasgesprek: vergelijk de resultaten en besteed extra aandacht aan de twijfels en de verschillen.

papa praat over
onze regering

mijn beste
vriend over het
nut van
school

mijn droom
vannacht

artikel
in de krant

zelf gezien
op straat

bericht op
tik tok

filmpje op
youtube

speech van
de minister

het journaal

wetenschapper
over de uitvinding
van een nieuwe
robot

de buurman over
vluchtelingen

- Waarom twijfel je aan deze bron?
- Waarom is deze bron volgens jou waar en volgens anderen niet?
- Wanneer is een bron betrouwbaar?

KRANTENKOPPEN

Plaats de titels uit de krant op een lijn met 2 uitersten (A4) waarop 'waar' en 'niet waar' staan en leg uit waarom je deze titel daar plaatst. Bespreek dit in kleine groepjes.

Alle Belgen eten graag frietjes.

Lachgas helpt tegen corona.

Koning Filip bezoekt de gevangenis in Hoi.

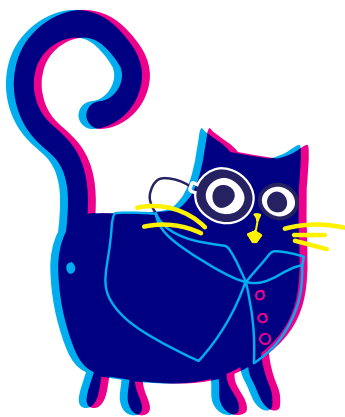
De aliens zijn gearriveerd!

Snel 5 kilo afvallen – 11 praktische tips.

Klasgesprek :

- Over welke titel hebben jullie het meest getwijfeld?
- Hoe komt dat?
- Welke titel was het meest 'waar'? Waarom?
- Hoe kunnen we te weten komen of een krantentitel waar is of niet?

MEER INFO

1. FILOSOFEREN MET KINDEREN

Sprookjes en filookjes: filosoferen over sprookjes (Eef Cornelissen en Isabelle Desegher)

Socrates op de speelplaats (Richard Anthone en Freddy Mortier)

Kinderlogica (Sabine Wassenberg)

Geen vraag? Geen les! (Pieter Mostert)

www.filozoo.be

www.exploratio.be

2. MEDIA EN OMGAAN MET NEPNIEUWS

www.mediawijs.be

www.nieuwsindeklas.be

www.deschaalvanm.be

